

УДК 784.692.5

Антоній Поточняк (Львів - Х'юстон)

ТРАДИЦІЙНЕ ВЕСІЛЛЯ У СЕЛАХ ВОРОНЯКІВ:

ПИТАННЯ МЕЛОГЕОГРАФІЇ ТА ЕТНОГЕНЕЗИ

Етномузиколог, доктор філософії (США). Виконавчий директор Інституту з вивчення проблем міст Університету ім. В. Райса, Х'юстон, США (Executive Director Institute for Urban Research, Rice University, Houston, TX), e-mail: topynot@gmail.com

У статті на підставі реконструкції традиційного весільного обряду, який побутував у селах Вороняків з другої половини ХІХ до середини ХХ століть, мелотипологічного аналізу характерних для даної місцевості вокальних жанрів весільного обрядового циклу, картографування важніших пісенних типів весільних мелодій визначається музично-діалектологічна приналежність Вороняків та висуваються припущення щодо історії заселення даної території.

Ключові слова: Вороняки, весільні пісенні типи, музичний діалект.

Кафедра музичної фольклористики та Проблемна науково-дослідна лабораторія музичної етнології Вищого державного музичного інституту [тепер – Львівської національної музичної Академії ім. М. Лисенка, далі – ЛЕЛ (упор.)] з 1992 року реалізує генеральну програму «Народна музика й етнічна історія Галичини та Володимирії». У рамках цієї програми виконано ряд дослідницьких праць, спрямованих на виявлення локальних особливостей традиційної етномузичної культури визначеного регіону. Дана робота продовжує намічене мелогографічне вивчення передусім малорозвіданих теренів. Вона присвячена дослідженню народномузичних традицій Вороняків, які, знаходячись на пограниччі двох більших музично-діалектологічних утворень – Малого Полісся та Поділля, мають ключове значення для розв'язання однієї з проблем етномузичного регіонування галицько-володимирських земель. Основна мета роботи полягає у визначенні музично-діалектологічних особливостей місцевого народномузичного мислення на матеріалі традиційного народного весілля.

Історико-географічна довідка

Основна територія Вороняків, znana також як Верхобузьке пасмо [5, с. 119], складає центральну частину т.зв. Гологірсько-Кременецького масиву. Розташована вона у трьох адміністративних районах східної частини Львівської області (Бродівському, Буському та Золочівському) і своїми межами простягається орієнтовно від м. Золочева на заході до поріччя Ікви біля смт. Почаєва (Тернопільська область) на північному сході [Ред.: див. карту на форзаці]. На півночі, північному заході, півдні та сході границі окреслюються такими населеними пунктами (див. **карту K19-1 в Атласі**): спершу –

смт. Підкамінь, сс. Накваша, Черниця, Боратин і Пониква, потім – Ясенів, Підгірці, Олесько, Білий Камінь і Сасів, а далі – Підлипці, Кругів, Батьків, Межигори та Підбережці, й нарешті – Яснище та Кутище. У цілому Вороняки охоплюють територію майже 1400 кв.км. і сягають від 350 до понад 440 м (г. Високий Камінь) над рівнем моря.

Відповідно специфіка розміщення тут населених пунктів пояснюється топографічними особливостями даної місцевості. У північно-західній (центральної) її частині, що має найбільшу висоту і круті схили, села практично відсутні; заселеним (як сьогодні, так і в минулому)¹ є нижчий рівень Вороняків, який завдяки плоско-стабільному ландшафту має більше орної землі [15, с. 9] та водних ресурсів², а тому є придатнішим для сільського господарства, зручнішим для проведення транспортних шляхів тощо.

З погляду фізичної географії Вороняки являють собою частину північного краю Подільської височини і тому вважаються складовою Західного Поділля³. Натомість етномузикологи, беручи до уваги процеси розвитку історико-етнографічної культури, відносять цю територію до Малого Полісся [24, с. 8]. В усякому випадку, Вороняки – ти-

¹ Про це свідчать археологічні розкопки давньоруських городищ Пліснеська біля теперішніх с. Підгірці, с. Олеська й інших місць околиці. Див.: Основные археологические памятники на территории Львовской области [картосхема] у книзі [15, с. 12].

² На території Вороняків протікають чотири головні ріки: Стир, Іква, Луг, а також Західний Буг, що бере свій початок біля с. Верхобуж (Бродівський район).

³ Карта природно-географічних областей і районів [6, Рис. 8; 12, с. 319].

пово пограничний терен пагорбкуватого ландшафту і в цьому відношенні представляє значний інтерес як для етномузичної діалектології (мелогографії), так і для вивчення історичних (етногенетичних) процесів взагалі і зокрема на даних землях.

Через своє пограничне положення Вороняки постійно ставали ареною збройної боротьби та порівняно часто переходили з рук у руки, що не могло не впливати на економічний, соціально-демографічний і культурний розвиток місцевості. Загалом в її історії можна виділити три великих етапи: (1) археологічних культур, слов'янізації (до початку нашої ери), (2) формування давноруської народності й державності (до XIV ст. н.е.) та, нарешті, (3) іноземного панування (до кінця XX ст.).

Треба гадати, Вороняки, як і вся Львівська область, від неоліту (6–4 тис. до н.е.) почавши, пережили кілька напливів різнотипного населення – спершу ранніх землеробів, згодом скотарів (кінець 3 – початок 2 тис. до н.е.), які, ймовірно, асимілювали своїх попередників, і нарешті – змішаних скотарсько-землеробських племен, що з'явилися в середині 2 тис. до н.е.

З початком залізного віку (VIII – VI ст. до н.е.) тут, на думку більшості вчених, сформувався один з праслов'янських етнічних масивів т.зв. висоцької археологічної культури. Він, наскільки відомо, близько контактував зі скифами-хліборобами правобережної Наддніпряниці та південно-західними племенами здогадно фракійського походження.

А вже від початку нашої ери Вороняки правдоподібно стали окраїною великого східнослов'янського племінного масиву, який тут межував із західним, що мав свій епіцентр на території сучасної Польщі. У північній околиці Вороняків (с. Підгірці) були виявлені ранні поселення, як вважається, літописних дулібів (VII – IX ст.) [26, с. 172], яких змінили послідовно давньослов'янські племена бужан і волинян (X – XII ст.) [19, с. 57–58]. Ці ранні слов'яни займалися вже головно землеробством при значному розвитку скотарства та ремісництва. Певний вплив на їх культуру мали, безперечно, тюркські кочівники півдня (стеги та лісостеги), які залишили по собі численні «кам'яні баби» та характерні поховання в кам'яних довбаних могилах, одну з яких виявлено біля смт. Підкамінь.

У X ст. Вороняки увійшли до складу Давноруської держави як південно-східна окраїна Володимир-Волинського князівства, за яку йшла непрестанна боротьба з київськими та галицькими князями. 1188 року під Плісненськом відбулася битва претендентів на володимирський стіл Романа та Всеволода Мстиславовичів. Це місто розвивалося щонайменше від VII ст. і стало значним економічно-політичним і торговельно-ремісничим центром Белзької, а потім Бужської волості, через який пролягав стратегічно важливий шлях з Володимира-Волинського до Києва. За легендою, 1180 р. белзька князівна Олена Всеволодівна заснувала тут монастир [4, с. 15]. Є дані про інші поселення, що вже іс-

нували тоді (села Ясенів, Олесько), збереглися понині оборонні вали ряду знищених укріплень, зокрема у м. Золочеві.

Після історичної битви на Рожному Полі 1097 р. Вороняки на три століття (по 1387 р.) увійшли до складу спершу самостійного Володимир-Волинського, а потім об'єднаного (з 1199 р.) Галицько-Володимирського князівства (з середини XIII ст. – королівства). Це був період розквіту цих земель як у соціально-демографічному, економічному, так і культурному відношеннях, особливо в часи Ярослава Осмомисла (1153–1187 рр.) та Данила Галицького (1225–1264). Та попри відносну політичну стабільність вони залишалися ареною міжусобних воєн князів. Чимало вороняцьких сіл потерпіли від монгольського нашествия Батия (1241), унаслідок чого втікачі утворили неподалік від зруйнованих старих поселень нові (наприклад, Олесько, Підгірці).

Смерть короля Юрія II (1340) поклала кінець незалежній Галицько-Володимирській державі та започаткувала період майже піввікової боротьби за Галичину і Володимирію сусідніх держав, який закінчився поневоленням цих земель Польським королівством та Великим Литовським князівством. Вороняки дісталися полякам і відтоді йшла їх колонізація, що проявлялася зокрема в ряді характерних будівельних проєктів, як наприклад, спорудження замків у Золочеві та Підгірцях, костелу в Білому Каміні; на протигагу визначному центру православ'я у Почаєві був заснований уже в XV столітті монастир чернечного ордену домініканців у с. Підкамінь⁴. Це супроводжувалося посиленням національного та соціального гніту, якому місцеве населення протистояло як могло, передусім культивуючи власні культурні традиції. Так, у с. Підгірці, крім польських будівель, збереглася до сьогодні українська дерев'яна церква з XVIII-го століття. Як свідчення прогресу місцевого населення в сферах міського управління і торгівлі, кілька поселень Вороняків свого часу отримали Магдебурське право⁵.

У XVII столітті Вороняки стали свідком визвольного повстання українського народу (1648–1654). Відомості про перебування Богдана Хмельницького саме на цій території зафіксовані у с. Сасові, в Боратині. На найвищій точці села, з якої видно околицю на 10 км, збереглися залишки кругового двометрового валу, що слугував захистом для загону козаків і селян в кількості осіб [18].

Внаслідок першого поділу Польщі (1772 р.) Галичина відійшла до Австрії (в 1867 р. – до Австро-Угорщини). Найвизначнішим моментом цього періоду стала революція 1848 р., яка привела до скасування панщини (17 квітня). Ця подія була відзначена у більшості місцевостей поставленням хре-

⁴ О. Кольберг [34] говорить про заложення дерев'яного домініканського монастиря ще в 1243 р., який, однак, був спалений татарами роком пізніше; заново споруда була нібито покладена в 1464.

⁵ Підкамінь, 1569; Білий Камінь, 1682 (див. [15, с. 193, 347]).

стів-фігурок на видному місці в селі і подекуди навіть відмічалася щорічно, але разом з суто польським святом Дня свободи (3 травня) [Там само]. Після ліквідації панщини почали активно діяти молодіжні та політично-громадські товариства, організації різної орієнтації («Просвіта», «Соколи», «Січ», «Общество им. М. Качковского», «Towarzystwo szkoły ludowej»). У селах Вороняків вони створювали клуби і читальні, які намагалися задовільняти духовні потреби сільського люду (від влаштування танців і культурних вечорниць до створення протекції відмінних на той час політичних поглядів).

До середини ХХ ст. Вороняки знаходилися на межі двох ворожих держав: до Першої світової війни між Австро-Угорщиною і Царською Росією, до Другої світової війни між Польщею і Радянським Союзом. Це негативно впливало на тамтешнє населення, яке часто опинялося в епіцентрі боїв і страждало від політичних репресій. Українське («руське») населення Вороняків, проживаючи близько до російської границі, страждало від своєї подвійної орієнтації, якою польські політики в Австрійській державі скористалися для дискредитації своїх українських опонентів. Фронти під час обох воєн кілька раз переходили через ті лісогорбисті місця. Протягом Другої світової війни і кілька років після неї у місцевих лісах і горах перемовувалась Українська Повстанська Армія, підтримуючи сітку зв'язків у Вороняках.

Складні колізії багатовікової історії Вороняків не могли не справити значного тиску на духовну культуру місцевого населення, шляхи її еволюційних перетворень. Безумовно, давньослав'янська традиція, що сформувалася в першому тисячолітті нашої ери, тут повинна була протягом наступних віків, особливо за часів іноземного панування, зазнати змін, сторонніх впливів тощо. І все ж у своїх основах вона збереглася майже до наших днів завдяки невпинній боротьбі народу за своє право на самобутність і незалежне існування.

Населення та соціально-економічні умови життя

На території Вороняків сьогодні проживає біля 25 тисяч осіб, більшість з яких складає сільський люд⁶. Населені пункти за територією та, відповідно, кількістю населення мають різні розміри – від 71 двору та 189 осіб (с. Бір) до 625 дворів та 2672 осіб (смт. Підкамінь).

У всіх селах Вороняків нині проживають люди майже виключно українського походження. Більшість складають споконвічні місцеві жителі, меншість – недавні переселенці, зокрема з Лемківщини (сс. Ушня і Гутище Золочівського району).

Водночас існують непрямі свідчення про змішаний національний склад населення Вороняків в довоєнний і міжвоєнний періоди. Так, у сели-

щах Підкамінь і Сасів (раніше – містечках), обіч місцевої людності українців (русинів), проживало чимало євреїв та поляків. Про значне число останніх може свідчити те, що перед Другою світовою війною у більших селах діяли державні польські школи, до яких ходили також і українці за відсутності рідної школи [13, с. 128]. Нагомість у менших селах поляків і євреїв було мало, не більше однієї-двох родин. Спершу чужинці оселялися на Вороняках поступово, протягом тривалого часу вростаючи у місцеве життя; за часів польського й австрійського панування переселення набрало більших масштабів. Прибульці свідомо чи мимовільно ставали провідниками загальної колонізації, часом агресивної, опертої на релігійну (римокатолицьку) експансію. Тому ж сприяли панські двори.

Інформанти в бесідах часто називали ті чи інші села «польськими» (Підкамінь, Сасів) та «українськими» (Черниця, Побіч). Така національна означеність населених пунктів асоціювалася в місцевих людей з поділом сіл відповідно на «неспівучі» (в яких співають мало) та «співучі» (в яких багато співають).

Радикальні зміни у національному складі Вороняків відбулися під час Другої світової війни й у перші роки по її закінченні. Єврейське населення за німецької окупації було фізично зліквідоване, переважна більшість польського або депортована більшовиками (здебільшого на Сибір), або репатрійована до Польщі. Злочинні етнічні чистки не обійшли і місцеве населення. Чимало українців полягло від рук карателів-енкаведистів або були примусово депортовані в Сибір. Мало хто з тих, що залишились серед живих, зміг після тривалого перебування в чужому середовищі повернутися на свою батьківщину.

Значна частина українського населення у селах Вороняків як до початку ХХ ст., так і на сьогодні займалася майже виключно сільським господарством, головню дрібнотоварним (присадибним) виробництвом з виразними рудиментами старого натурального господарства [32, с. 273]. Скотарству і ремісництву відводилася допоміжна роль. За панщини, та за часів радянських колгоспів місцеве селянство брало участь у масштабнішому сільськогосподарському виробництві в якості майже безплатної робочої сили. Ці роди господарської діяльності не сприяли розвитку продуктивних сил, поділу праці та відповідній спеціалізації, а навпаки, виступали стримувальним чинником, що провадив до консервації як самих способів господарювання, так і всього традиційного укладу сільського життя.

Євреї і поляки, які здебільшого жили у маленьких містечках, частіше були заможними землевласниками або торгівельними посередниками між селом і містом.

Важливу роль для внутрішнього районування Вороняків відігравали місця проведення ярмарків. Наприкінці ХІХ – на початку ХХ століть головні торгові проводилися у мм. Золочів і Броди, причому останнє мало статус прикордонного міс-

⁶ Кількість населення підраховано на підставі даних з двадцяти одного районного центру регіону, не включаючи м. Золочів (див. [15]).

та. У міжвоєнні часи менші містечка, такі як Сасів і Білий Камінь, де були малі підприємства легкої промисловості, мали також окремі дні торгу.

Перечислені об'єктивні фактори справили відповідний вплив на формування музичної культури усної традиції Вороняків, її становлення, еволюцію та збереженість. Корінні зміни в суспільному житті, що поступово зайшли в середині ХХ ст., особливо починаючи з 60-х років, спричинили перехід її в стан пасивного побутування головним чином у пам'яті колись її провідних носіїв. Це стосується як музичного фольклору в цілому, вокального й інструментального, так і такого його окремого жанру, як народне весілля, що може сьогодні вивчатися навіть у польових умовах тільки на реконструктивному рівні.

Писемні джерела

Вороняки чомусь мало привертати увагу дослідників-фольклористів, як музикантів, так і філологів. Можливо, серед записів, здійснених у ХІХ ст.⁷, деякі походять з цієї території, та їх географічна приналежність залишається під питанням через брак належної паспортизації. Тож на початок дослідження (1994 р.) лише лічені праці, опубліковані та неопубліковані, представляли у фольклористичній літературі народну творчість Вороняків.

Так, у збірці *Порфирия Бажанського* [2] є записи трьох обрядових пісень з двох сіл Вороняків⁸, здійснені правдоподібно в другій половині ХІХ ст. Також представлені поодинокі зразки з сіл Новосілка, Трудовач і Гологори сусіднього регіону. На жаль, ті записи позбавлені наукової вартості – захоплені теорією *Петра Сокальського* про своєрідність ритміки широнародних мелодій, П. Бажанський нотував їх рівними тривалостями⁹.

Приблизно в той же час на Вороняках побував *Оскар Кольберт*, який поряд із записами творів інших жанрів залишив доволі вартісні етнографічні описи традиційного весілля з пограничного села Олеська та двох прилеглих до нього населених пунктів (Ожидів і Йосипівка). Ці зібрання були опубліковані аж у другій половині ХХ ст. [34, S. 337–342]. Кольбертівський запис містить 8 весільних текстів і 3 мелодії цієї околиці, однак транскрибованим мелодіям бракує системного підходу фіксації, тому вони потребують реконструкції для використання у порівняльному аналізі.

Також понад 100 років тому *Йосип (Осун) Роздольський* відвідав с. Боратин (Бродівський район) на північно-східній окраїні Вороняків. Під час дводенної експедиції йому вдалося зробити тут надзвичайно цінний запис народного весілля, а також

словесних текстів пісень весняного й зимового обрядових циклів¹⁰. До 1900 р. О. Роздольський збирав передусім зразки усної словесності, фіксуючи їх майже стенографічно у спеціальні зошити. Ті польові нотатки фольклориста у 70-х роках розшифрував *Юрій Сливинський* [29]. На жаль, О. Роздольський не долучив до записів відповідних наспівів, хоча відомо, що у період дофонографічної діяльності збирач свідомо запам'ятовував народні мелодії з тим, щоби їх потім заспівати комусь із музикантів для нотації. Але так не сталося з мелодіями записаного боратинського весілля – їх немає серед слухових записів ні *Філарета Колесси*, ні *Станіслава Людкевича*, здійснених свого часу від О. Роздольського¹¹. У фонографічний же період (від квітня 1900 р.) О. Роздольському вже не довелося побувати на Вороняках, хоча він доволі систематично навідувався у близькі околиці (села Топорів, Висоцько, Ражнів, Скнилів).

На цьому громадження музично-етнографічних матеріалів на Вороняках фактично припинилося – від Першої світової війни й до 1990-х років записи на Вороняках, наскільки відомо, не проводилися. Навіть у відомих антологічних зібраннях *Володимира Гнатюка* записи з цих місць відсутні¹². Тож в науковий обіг було введено всього 11 поетичних зразків (6 мелодій) народної музики Вороняків, причому всі вони походять виключно з пограниччя і відзначаються низькою якістю з погляду сучасних вимог музично-етнографічної текстології.

Зовсім небагато локальних записів було й у великому архіві ЛЕЛ¹³. Таким чином, для західноукраїнської музичної етнографії Вороняки до 1990-х рр. залишалися незвіданим тереном, terra incognita. У зв'язку з цим повстало питання про необхідність ґрунтовного польового обстеження даної території, яке й було проведене автором статті протягом 1994–1999 рр., в результаті чого архів ЛЕЛ поповнили понад 1100 народномузичних записів з 28 населених пунктів регіону (див. [1]).

Питання теорії

Здійснене автором мелогеографічне дослідження локального весільного циклу майже повністю опирається на музично-етнографічні дані, здобуті в

⁷ Уміщених передусім у таких представницьких виданнях, як [3; 7; 35] тощо.

⁸ З с. Пониква – шедрівка, з с. Підкаміння – коліскова, коломийка (Г. І. – ч. 87; Т. II–III – ч. 103; Т. IV. – ч. 319).

⁹ У зводі *Зіновія Лиська* [21] було перевидано три вороняківські мелодії зі збірок П. Бажанського, реконструйовані на підставі порівнянь з мелодичними варіантами пісень близьких етнографічних територій (№№ 639, 4984, 5477).

¹⁰ Усього було записано 196 одиниць, з яких 111 представляють весільний обряд.

¹¹ Див.: *Колесса Ф.* Музичні твори. – Київ: Наукова думка, 1971 (примітки); *Роздольський Й., Людкевич С.* Галицько-руські народні мелодії. – с. III (виноска 2).

¹² Наприклад: *Гнатюк В.* Гаївки. Етнографічний збірник: Том XII. – Львів: НТШ, 1909.

¹³ Це кілька записів з сс. Лука, Дудин, Немяч і Верхобуж (ГНЗ 344, 560, 633, 639), зроблені студентами ВМІ ім. М. Лисенка у 1994–1996 роках, але кількість весільних пісень мізерна – всього 9 мелодій. Не краще представлені в інших джерелах, крім названих вище, і найближчі до Вороняків околиці. Так, чи не єдині приклади з одного вороняківського села с. Жуличі і трьох сусідніх Дуб'є, Лучківці, Лагодів знаходимо у рукописній збірці *Михайла Мишанича*, що має за ціль антологічно репрезентувати народновокальну творчість всієї Львівщини [27].

особистих експедиціях (понад 500 пісенних одиниць). У 1999 р. ця робота була захищена як дипломний проект по закінченні ним магістратури ВМІ ім. М. Лисенка під науковим керівництвом *Богдана Луканюка*. В роботі вміщена реконструкція традиційного весільного обряду, який побутував у селах Вороняків з другої половини ХІХ й орієнтовно до середини ХХ століть, здійснений мелотипологічний аналіз характерних для даної місцевості вокальних жанрів весільного обрядового циклу (див. [28]), картографовано важніші пісенні типи весільних мелодій, що дозволяє зробити ряд важливих висновків мелогографічного й етногенетичного планів. Такий аспект дослідження, як переконливо показали Ст. Людкевич [25], К. Квітка [16], Р.-В. Гарасимчук [33], В. Гошовський [8–10] і Б. Луканюк [22–24], необхідний для розв'язання ключових проблем не тільки етномузикології, але й інших гуманітарних наук.

В цій статті згідно з тематичною скерованістю всієї збірки на підставі карт визначається музично-діалектологічна приналежність Вороняків та висувуються припущення щодо історії заселення даної території. Не претендуючи на вичерпність, зроблені спроби висвітлити три найактуальніші питання мелогографії Вороняків: (1) визначити тип даного етномузичного діалекту (субдіалекту) та його місце на музично-діалектологічній карті Галичини, (2) картографувати відповідні типи весільних мелодій та (3) висунути гіпотезу щодо імовірних етапів заселення цієї території.

Музично-діалектологічна приналежність

Уже на даному етапі досліджень можна з упевненістю констатувати, що жанрово-типологічна система вороняківського весілля, попри виразні локальні особливості, виявляє явну приналежність до етномузичної культури західної лісостепової зони (краю), а точніше – до тієї її частини, яка простягається орієнтовно від поріччя верхнього Дністра (на південному заході) та його притоки Гнилої Липи (на сході) аж до виступів Волинської височини (на півночі). Цим підтверджується попередній висновок етномузикологів, згідно з яким Вороняки всупереч фізико-географічному регіонуванню слід відносити саме до малопопільської, а не до подільської етномузичної провінції.

Свідченням тому є властивості весільного ритуалу на Вороняках, спільного у своїх найзагальніших рисах для всієї окресленої території, а ще більшою мірою – приурочений до нього вокальний репертуар, у якому поряд з обов'язковими ладканками та приспівками не менш значне місце посідають обрядові пісні виразно новішого походження – як пізньотрадиційного (спорідненого творам звичайного жанрового циклу), так і суто напливового (літературного чи іноплеменного); при цьому не може не привернути увагу факт відсутності ранньотрадиційних пісенних мелодій (наприклад, зі структурами 553₂, 444₂ та ін.), що вельми характерно для даної частини лісостепової зони.

Та хіба найвимовніше локалізує Вороняки на мелогографічній карті Галичини використання у народному весіллі виключно строфічних різновидів 7-складових ладканок. Тирадних їх аналогів тут зовсім немає, хоча вони, як відомо, широко побутують зовсім поруч – відразу за Почаєвом, утворюючи суцільний масив на просторі від Волині на півночі та Поділля на сході до Покуття й Гуцульщини на півдні¹⁴.

Не менш показовою у цьому відношенні є також брак на Вороняках будь-яких слідів такого специфічного явища як весільні передладканки [31; 22] тим більше, що вони з'являються суцільно на сході від Почаєва, у поріччі Ікви, де і закінчується т.зв. «передладканкова пустка» [23].

Таким чином, Вороняки являють собою східну окраїну поширення етномузичного стилю, властивого в своїх найзагальніших рисах території в доволі широкому й водночас ясно обмеженому радіусі з умовним центром у м. Львові.

Картографія ладканок

Це, однак, не означає, що етномузична культура Вороняків однорідна, монолітна, єдина в усіх своїх проявах. Її притаманні виразні та вельми значні внутрішні мелогографічні поділи, що знайшли своє чи не найповніше відбиття саме в обрядовому весільному репертуарі, хоча, звісно, не однаковою мірою.

Так, визначені типові мелодичні форми приспівок та пісень (за [11]) по суті не картографуються, оскільки вони відомі на Вороняках практично усюди. Виняток складає лише другий тип серед «групових» весільних пісень, тобто аугментований різновид співаного краков'яка (*нотні приклади 1a і б*).

Він виразно локалізується тільки у крайніх, пограничних селах на півночі Вороняків (Боратин і Черниця), де, мабуть, закінчується його ареал суцільного поширення (правдоподібно, з боку м. Броди). На це можуть вказувати варіанти, виявлені в с. Салашка (поряд з с. Боратин)¹⁵, а також у с. Лучківці Бродівського району (біля витоків Західного Бугу) [27, № 91/4].

Найкраще відбивають локальні мелогографічні поділи весільні ладканки – головню 7-складові (*приклади 2, 3*), але також 11-складові (*приклади 4, 5*)¹⁶. Вони, мабуть, і розмежовують усі найдрібніші музично-діалектні утворення на Вороняках, кидую-

¹⁴ Від редактора: Ареал поширення 7-складових тирадних наспівів показаний на карті **К30-2**.

¹⁵ Запис здійснено автором 14.VI.97 (ГНІ № 15 /11:5).

¹⁶ Від редактора: Під 11-складовими ладканками автор має на увазі наспіви широко знаної силаборитмічної моделі 5+3, які на цій території побутують у вигляді похідних формул з 3-елементним віршем [43.]³, де кількість складів 2-го і 3-го елементів рухлива (3–4). 11-складова версія 4+4+3 є одним з варіантів цієї формули, яку автор обрав як визначальну для типу. Статистичний аналіз коливань вторинної моделі на просторах Волині, Поділля й Наддніпрянщини [17] показує типовість для місцевості Вороняки також 10-складової форми 4+3+3 [там само, карта на с. 35, її кольорова версія – **К30-1 в Атласі**].

чи водночас світло на складну праісторію місцевих етногенетичних процесів.

Що ж до 17-складової ладканки (приклад 6), то вона викликає особливий інтерес не лише тому, що на теренах сусідніх історико-етнографічних областей такого пісенного типу немає, здається, взагалі (на Львівщині вона відома, мабуть, тільки на Великому Підгір'ї та в околицях самого Львова) [27, № 87; 30, ч. 1, №№ 92-110, 112], але передусім завдяки своїй вельми оригінальній, неповторно окремій звуковисотній лінії, невластивій даному типові в Галичині. Віднайдення основного осередку побутування цієї мелодії послужило б додатковою вказівкою на місцепоходження її носіїв. Та наразі вдалося зафіксувати лише два такі варіанти у віддалених селах Яснище та Боратин, що недостатньо навіть для попередніх висновків¹⁷.

Ключове значення для етномузичної діалектології Вороняків має географія двох важливіших для місцевого весільного обряду типів 7-складових ладканок, а саме – «трансформованого», тобто з додатною складотою до первісного ямбічного 6-складника (приклад 2), і «варіаційного» – з розщепленою (дробленою) другою складотою в тій же 6-складовій праформі (приклад 3). Ареали їх розповсюдження виразно діляють дану територію на три більш-менш рівні частини, три вертикальні смуги – західну, східну та центральну (див. карту K19-2), однозначно вказуючи на внутрішні парцельовані субдіалектологічні співвідношення.

Центральна смуга належить «трансформованому» типу. Він виступає тут практично на всьому просторі від с. Салашка на півночі до с. Батьків на півдні та від с. Хмелеве на заході до с. Маркопіль на сході.

По обох боках цього своєрідного коридору побутує тільки «варіаційний» тип. Його зафіксовано на сході в селах Суховоля, Нем'яч, Паликорови, Яснище, а на заході – в селах Дуб'є, Ожидів, Йосипівка, Жулин, Лука.

Важливо, що свій власний ареал поширення має і мелодичний різновид цієї ладканки – «до

капусти» (на карті K19-3 відзначений символом «Т»). Однак він співіснує головню з ладканкою «трансформованого» типу на півдні центральної смуги в ареалі, ізоляцію якого окреслюють села Літовище, Пеняки, Лукавець, Батьків і Стибірівка.

Водночас треба відзначити, що попри виразну окремість трьох означених вертикальних смуг границі їх дещо розмиті вузькими перехідними зонами, що зрештою цілком закономірно. На сході до такої зони попадають села: Боратин, в якому співіснують обидва типи 7-складових ладканок; Чарниця та Паньківці, де зафіксований «варіаційний» тип, але з вузьким амбітусом як у «трансформованого»; і нарешті, Стибірівка, де на весіллі також застосовується «варіаційний» тип, проте разом із ладканкою «до капусти», основний ареал якої знаходиться поруч у центральній смугі. На заході, натомість, одночасне побутування обидвох основних типів зареєстроване тільки у с. Верхобуж.

Дещо інша картина вимальовується при картографуванні 11-складових ладканок, які виступають у тирадному і строфічному (приклади відповідно 2 і 3) різновидах. Вони творять власні ареали, що не збігаються з ареалами попередніх 7-складових типів (див. карту K19-3). Наразі 11-складової ладканки не вдалося зафіксувати на заході Вороняків, у тому числі й у пограничних селах Дуб'є, Ожидів, Йосипівка, Жуличі. Це цікаво тому, що на Малому Поліссі й Опіллі вона, принаймні у строфічному варіанті, взагалі достатньо розповсюджена, щонайменше до самого Львова (с. Рясна-Руська) [27, № 85/6].

Навпаки, на сході Вороняків (села Суховоля, Паликорови, Кутище) даний тип ладканок зустрічається тільки в короткій, строфічній формі. Він же розповсюджений також у південній частині їх центральної смуги. Ближче до заходу, в селах Верхобуж, Хмелева та Колтів, навпаки, є тільки тирадні форми.

Натомість на півночі цієї ж центральної смуги намічається виразне скупчення сіл (Салашка, Боратин, Черниця, Паньківці, Літовищі, Голубиця та Стибірівка), в яких поряд зі строфічними наявні також тирадні різновиди. Подібне поєднання обох різновидів зафіксоване також у південному с. Кругів, що в даному випадку говорить, однак, про його перехідне положення між строфічним сходом і тирадним заходом у південній зоні вдалося покищо записати саме строфічного зразка.

У результаті, вповні самостійні ареали поширення різновидів 11-складових ладканок ділять по горизонталі центральну смугу на три менші зони – північну (тирадно-строфічну), південно-східну (тільки строфічну) та південно-західну (тільки тирадну), між якими проходить доволі виразна межа по лінії Суховоля – Паликорова – Кутище – Пеняки – Кругів – Лука. Так південно-східна зона, сполучуючись зі східною смугою в одне ціле, протиставляє себе північній зоні та дещо ускладнює намічену 7-складовими ладканками музично-діа-

¹⁷ Від редактора: Наспіви структури «557²» мають величезний ареал (див. статті Л. Белогурової та І. Клименко у цьому збірнику). Меломодель, представлена у нотації 6, належить до так званого «триопорного ладу» (див. тут с. 123; обрис ареалу «557²» з триопорним ладом накреслено на карті K32). Перегляд бази даних DVD-5.1_UkrEthnoDisography в пошуках варіантів, територіально близьких до Вороняк, виявив 2 споріднені за мелоформою зразки з СЛК 5,4,2 || 4,1,1 – це звукозаписи Івана Панькевича з Рахова (DVD-3.4_2002-04_042a – спів у супроводі скрипки) та невідомого збирача з Карпатського регіону (трек 1951-02_05a – інструментальна капела, без адреси). Трек 1991-02_15 з с. Олексіївка Старо-Синявського району на Хмельниччині (СЛК 2,5,2 || 1,2,1) сигналізує вже про основний ареал «триопорного типу» на Поділлі. Інші звукозаписи з Галичини демонстрували квартовий (частіше) або квінтовий звукоряди «мажорного нахилу» з опорами 4→1 або 5→1 – див. треки DVD-3.4_2007-02.2a_15 та 16 з сіл Новошин Долинського та Підгір'я Богородчанського районів Івано-Франківської області).

лектну картину, але не міняє її сутності – внутрішнього укладу парцельованого типу.

Історичні верстви поселень

Така часткова несумісність мелогогеографічних ареалів пояснюється, мабуть, складною історичною долею Вороняків, особливостями їх заселення, що вилилося в утворенні кількох їх різночасових верств. Намічені маленькі відкриття в галузі мелогогеографії (дані якої можуть, як відомо, служити досить надійним джерелом історичної інформації) [10, с. 9 і далі] дозволяють вже зараз висунути щодо цього кілька гіпотез.

Виглядає на те, що східне пасмо Вороняків було заселене (чи радше перезаселене) найпізніше. Вимовним свідченням цього є скупчення тут безладканкових населених пунктів, приналежних до однієї Сасівської сільради (Сасів, Ушня, Бір, Побіч, Пісок, Папірня та Гутище).

Їх порівняно пізні походження підтверджується навіть деякими історичними даними. Наскільки відомо, містечко Сасів було засноване 1616 року власником села Комарів (згідно з королівською грамотою від 1615 року) [15, с. 352]¹⁸. Очевидно, ці землі на той час спустіли, правда, з не зовсім ясних причин, а те, що вони (землі) було до того вже заселені, засвідчили археологи, які віднайшли тут залишки городища княжих часів [там само].

Малоймовірно, що ті новопоселенці були носіями зовсім різних традиційних культур, які при безпосередньому зіткненні взаємно знівельовали себе аж до повного зникнення – в ті часи одна з них неодмінно повинна була б підпорядкувати собі інші, засимілювавши їх тією чи іншою мірою. Швидше всього, на ці терени прийшов люд не селянського, а головню шляхетського стану¹⁹, який взагалі не культивував ладканок у своїй весільній обрядовості, як це мало місце, наприклад, на Турківщині [14].

У двох інших смугах Вороняків – центральній та західній – збереглося, очевидно, більш раннє населення, проте також етногенетично неоднорідне. Як показують ареали ладканок, його утворили принаймні три різночасові напливи. До таких висновків логічно підводять наступні міркування.

Узявши до уваги те, що 7-складові ладканки «варіаційного» типу суцільно розповсюджені на Львівщині та частково – на північній Івано-Франківщині, можна здогадуватися, що так було колись і на всій території Вороняків до того моменту, коли сюди вторгнулося нове населення, яке принесло з собою 7-складові ладканки «трансформованого» типу, утворивши у той спосіб влас-

ний мелогогеографічний коридор. Це нове населення явно прийшло із західних окраїн Галичини, де, як підмічено, не знають принципу ритмічного варіювання і при збільшенні складів у силабічних групах поетичного тексту вдаються до трансформаційного додавання зайвих ритмічних тривалостей у мелодії. Більше того, можна стверджувати, що на Вороняки пришельці зайшли саме з півночі, залишаючи по собі острівці побутування «трансформованого» типу в с. Висоцьке (сільрада Заболотці Бродівського району) [30, №№ 23, 41], а ще далі – в с. Вербляни (сільрада Боложинів Бузького району) [27, № 81/6 (тут побутує і «варіаційний» тип, див. там само, № 81/5)].

У свою чергу, і носіїв ладканки «варіаційного» типу важко визнати представниками порівняно найстарішого населення на Вороняках. Якщо виходити з того, що тирадні різновиди ладканок загалом є давніші за будь-які строфічні і що саме тирадні присутні на всьому просторі ладканкової культури від північної Білорусії до південного Поділля та Покуття з Гуцульщиною, то затоку строфічних зі сторони заходу на території Львівщини та північної Івано-Франківщини треба признати взагалі пізнішим мелогогеографічним утворенням. Можливо, воно датується початком нашої ери, оскільки саме в цей час за археологічними даними на Вороняках зайшли етнічні зміни, наслідком чого тут зіткнулися окраїни двох племінних масивів – великого східного та меншого західного з епіцентром на території сучасної Польщі.

Ті давніші західні прибульці, які, мабуть, взагалі не знали тирадних форм і відзначалися суто строфічним мисленням, прийшли, звичайно, не на порожнє місце. Вони правдоподібно застали на Вороняках давніше населення т.зв. висоцької археологічної культури, що повинна була сформуватися з початком залізного віку (тобто ще в VIII – VI ст. до н.е.). Це давніше місцеве населення, треба гадати, з приходом західняків перейняло їх тип ладканок, але й зберегло свої тирадні 11-складові ладканки (хоч і не всюди), а також ще один виразний залишок уже 7-складових тирад – ладканки «до капусти» (як їх спресований до трьох побудов варіант).

Не виключено, що ареали цих рудиментів, які виразно в'яжуться зі своїми родичами на сході, півночі та півдні, належать різним історичним верствам поселення, та в їх динаміці наразі годі розібратися.

На сьогодні можна не без підстав говорити про виразні мелотипологічні сліди чотирьох основних історичних верств у процесі заселення Вороняків:

(1) найдавніша з них ймовірно датується не пізніше VIII – VI ст. до н.е.;

(2) на неї, можливо, з початком нашої ери наслідалася хвиля вихідців із заходу, яка витіснила 7-складову ладканку тирадного типу, замінивши її строфічною «варіаційною»;

(3) мабуть, пізніше в центральні Вороняки прийшли носії ладканок «трансформованого» типу;

¹⁸На жаль, не вказано, з якого саме Комарова; у Західній Україні є чотири села з такою назвою у Волинській, Львівській та Івано-Франківській областях; можливо, в документ закралася помилка і йдеться про с. Закомар'я поблизу с. Ожидів.

¹⁹ Можливо, та дрібна шляхта належала до герба «Сас», від чого йде і назва даного села (детальніше про шляхту гербу «Сас» див. [20].

(4) і нарешті, завершили формування тієї мелогографічної картини, що протрималася до наших днів, безладканкові поселенці в західній смузі правдоподібно на початку XVII ст.

Так чи інакше, картографування ладканкових типів на Вороняках показало, що на даній території немає монолітної етномузичної культури, а навпаки, в ній виразно проступає нашарування та схрещення різних традицій, які власне і формують її музично-діалектну карту парцельованого типу. В ній країні, явно однорідніші вертикальні смуги протиставляються центральній, де, в свою чергу, доволі чітко розмежовуються щонайменше ще два менші утворення – центрально-північне та центрально-південне.

Водночас отримані результати не можна признати остаточними. Це намітки, покликані накреслити шляхи для подальших ґрунтовних напрацювань. Насамперед потрібно провести тематичні польові дослідження, щоб краще усвідомити процеси відозмінювання ладканкових форм і відповідно визначити межі їх побутування. Це, треба сподіватися, дозволить остаточно вирішити питання мелотипології, мелогографії, мело- й етногенези Вороняків та внести свою лепту в загальні студії над традиційною етномузичною культурою слов'янських і сусідніх народів.

Львів, червень 1999 р.

Література

1. Архів Проблемної науково-дослідної лабораторії музичної етнології (ПНДЛМЕ) при Вищому музичному інституті ім. М.В. Лисенка у Львові. – Од. зб. ГЕК 127, 128; ГНЗ 344, 560; ГНІ 8 /2; ГНІ 15 /1, 2, 3, 4, 7, 8, 10, 11, 21, 22.
2. *Бажанський Порфирій*. Русько-народні галицькі мельодії / П. Бажанський. – Львів, 1905. – Т. 1; Жовква, 1906. – Тт. 2, 3; Перемишль, 1907–1911. – Тт. 4–6; Львів, 1911–1912. – Тт. 7–10.
3. *Богогласник*. – Почаїв, 1790 (1791, 1805, 1825).
4. *Войтович А.В.* Волинська земля кийвських часів (X–XII ст.) / А.В. Войтович // Проблеми історичної географії України : Збірник наукових праць. – Київ : Наукова думка, 1991.
5. *Геренчук К.* Природа Львівської області / К. Геренчук. – Львів : Вища школа, 1972.
6. *Геренчук К.І., Койнов М.М., Цись П.М.* Природно-географічний поділ Львівського та Подільського економічних районів / К.І. Геренчук, М.М. Койнов, П.М. Цись. – Львів : Видавництво Львівськ. університету, 1964.
7. *Головацкий Яков*. Народные песни Галицкой и Угорской Руси / Я. Головацкий. – Чч. I, II, III/1, III/2. – Москва, 1878.
8. *Гошовський Володимир*. Етногенетичні аспекти мелогографії / В.Л. Гошовський // Матеріали наукової конференції, присвяченої пам'яті Івана Панькевича (23–24 жовтня 1992 року). – Ужгород, 1992. – С. 318–320. (Передрук: ПЕ-5. – С. 13–14).
9. *Його ж.* Украинские песни Закарпатья / В.Л. Гошовский. – Москва : Советский композитор, 1968. – 478 с.
10. *Його ж.* У истоков народной музыки славян / В.Л. Гошовский. – Москва : Советский композитор, 1971. – 304 с.
11. *Добрянська Ліна, Луканюк Богдан*. Спроба типології весільних ладканок і пісень західного Полісся та західної Волині / Л. Добрянська, Б. Луканюк // СІМР-4 : Матеріали. – С. 45–48.
12. Енциклопедія українознавства / Гол. ред. Володимир Кубійович. – Львів : НТШ, 1993 (Репринтне відтворення видання 1955–1984 рр.).
13. *Заставний Ф.Д.* Українські етнічні землі / Ф.Д. Заставний. – Львів : Світ, 1993.
14. *Зборовський Петро*. Географія латкання на Турківщині / П. Зборовський // Традиційна народна музична культура Бойківщини : Збірник статей і матеріалів. – Дрогобич, 1996. – Вип. 2.
15. История городов и сел Украинской ССР: Львовская область. – Київ : Институт истории Академии наук УССР, 1978. – 795 с.
16. *Квитка Климент*. Об историческом значении календарных песен // Квитка Климент. Избранные труды : В 2 т / Сост. и коммент. В.Л. Гошовского. – Т. 1. – Москва : Сов. композитор, 1971. – С. 73–99.
17. *Клименко Ирина, Гончаренко Елена*. Географія ритмічних трансформацій весільної структури 53² (алгоритм дольності) / І.В. Клименко, О.В. Гончаренко // СІМР-7 : Матеріали. – Львів, 1996. – С. 28–36.
18. *Климчук Йосип*. Літопис села Боратин (Бродівського району). Авторський рукопис, 1993. – 62 с. (Ксерокопія зберігається в архіві ПНДЛМЕ ЛНМА).
19. *Крип'якевич Іван*. Галицько-Волинське князівство / І. Крип'якевич. – Київ : Наукова думка, 1984.
20. *Кузич-Березовський І.* Березівське боярство на тлі історії України / І. Кузич-Березовський. – Детройт, 1962.
21. *Лисько Зіновій*. Українські народні мелодії: У 10 т. / З. Лисько. – Нью-Йорк, 1967.
22. *Луканюк Богдан*. Кілька заміток про т. зв. заспіви-зачини весільних ладканок / Б. Луканюк // СІМР-3 : Матеріали. – С. 38–45.
23. *Його ж.* Передладканка вздовж Ікви / Б. Луканюк // СІМР-5: Матеріали. – С. 73–74.
24. *Його ж.* Питання методики географічного етномузикознавства й етнографічне регіонування західноукраїнських земель / Б. Луканюк // СІМР. – С. 5–8. (Перевидання: ПЕ-5. – С. 15–18).
25. *Людкевич Станіслав*. Передмова // Роздольський Осип, Людкевич Станіслав. Галицько-руські народні мелодії : у 2 ч. – Львів, 1906. – Ч. 1. – С. III–XIX. – (Етнографічний збірник НТШ ; тт. 21–22).
26. Материалы и исследования по археологии СССР. – Москва, Ленинград, 1960. – С. 128.

27. *Мишанич Михайло, Луканюк Богдан.* Народна вокальна творчість Львівщини : У 2 кн. : Мелодії, тексти / Систематизація та загальна редакція Б. Луканюка. – Львів, 1985, 1987. – Рукопис деп. у Відділі мистецтва ЛНБ ім. В. Стефаника НАН України. – Од. зб. 33217/1-3 муз.
28. *Поточняк Антоній.* Весілля на Вороняках: Мелогіпология / А. Поточняк // СІМР-9. – С. 33-55.
29. *Роздольський Осип.* Пісні з села Борагин Бродівського повіту / Авторський рукопис розшифрував Ю. Сливинський. – Львів, 1984. – 74 с. (Транскрипції текстів (неопубліковані) знаходяться в архіві ПНДЛІМЕ при ЛНМА).
30. *Роздольський Осип, Людкевич Станіслав.* Галицько-руські народні мелодії: у 2 ч. / О. Роздольський, С. Людкевич. – Львів, 1906, 1907. – Ч. 1-2. – (Етнографічний збірник НТШ; тт. 21-22).
31. *Сливинський Юрій.* Типи весільних заспівів: Типи і поширення / Ю. Сливинський // СІМР-2: Теоретичні студії. – С. 20-29.
32. *Субтельний Орест.* Україна: Історія / О. Субтельний. – Київ : Либідь, 1991.
33. *Narasymczuk Roman-Włodzimierz,* Tance huculskie: Z 26 mapami, 64 rycinami, 6 tablicami i 287 melodiami tanecznymi. – Lwów, 1939. – (Prace etnograficzne : Wydawnictwo Towarzystwa Ludoznawczego we Lwowie, № 5 / red. Adama Fischera).
34. *Kolberg Oskar.* Rus Czerwona. – Wrocław: Ludowa Spółdzielnia Wydawnicza, 1976. – Tom 56. – 445 s.
35. *Muzyka do piosenek polskich i ruskich ludu Galicyjskiego / Zebranych i wydanych przez Wacława z Oleska, do śpiewu i na fortepian ułożył Karol Lipiński.* – Lwów, 1883.

Картохеми 1–3 див. в Атласі на стор. К19

Антоній Поточняк (Львов - Хьюстон)

ТРАДИЦИОННАЯ СВАДЬБА В СЕЛАХ МАССИВА ВОРОНЯКИ:

ВОПРОСЫ МЕЛОГЕОГРАФИИ И ЭТНОГЕНЕЗИСА

В статье на основании реконструкции традиционного свадебного обряда, бытовавшего в селах массива Вороняки (Верхнебужская гряда Гологорско-Кременецкого массива на востоке Львовской области между городами Золочев и Почаев) со второй половины XIX до середины XX столетия, мелотипологического анализа характерных для данной местности вокальных жанров свадебного обрядового цикла, картографирования важнейших песенных типов свадебных мелодий определяется музыкально-диалектологическая принадлежность массива Вороняки, расположенного между двумя большими географическими регионами – Подолем на юге и Полесьем на севере, выдвигаются гипотезы об истории заселения данной территории.

Ключевые слова: Вороняки, свадебные песенные типы, музыкальный диалект.

Antony Potoczniak (L'viv - Houston)

TRADITIONAL WEDDING SONG OF VORONYAKY REGION:

PROBLEMS OF MELOGEOGRAPHY AND ETHNOGENESIS

Among the various research devoted to these types of studies, this research examines musical dialects based on materials of wedding traditions in the area of the hilly countryside of Eastern Lviv Oblast known as Voroniaky. This region occupies an area of 1400 sq. km. and is approximately situated between the well-known cities of Zolochiv in the southwest and Pochayiv the northwest. It borders two very large and homogeneous geographic areas: Podillia in the south, and Polissia in the North. Throughout its history, Voroniaky has always been coveted by numerous wandering tribes, because of its strategic location and very fertile soil. It has also historically been the center of trade routes between East and West Ukrainian lands. Ladkanky genre belongs to the oldest form of music in the wedding ritual, and therefore, is the most apparent in defining musical dialects in the area. There were recorded 4 types of ladkanky. The mapping of ladkanky types with 7-syllable and 11-syllable verse shows that there are several musical dialects in the region, which are indicative of the demographic changes, which occurred during the last 2 millennia in the Voronyaky region.

Key words: Voronyaky region, wedding song, melotype, meloregion, dialect.

Музичні приклади

1 а. «Співаний краков'як»: нормативний вид

с. Батьків

$\text{♩} = 76$ Cantabile

До_ по_ мо_ жи Бо_ же і Пре_ чис_ та ма_ ти

Фай_ ну різ_ ку сплес_ ти ве_ сіл_ ля за_ ча_ ти

Фай_ ну різ_ ку сплес_ ти ве_ сіл_ ля за_ ча_ ти

1б. «Співаний краков'як»: аугментований різновид

сс. Боратин, Черниця

$\text{♩} = 72$ Cantabile

Шу_ мі_ ла лі_ щин_ а як ся роз_ ви_ ва_ ла

Пла_ ка_ ла дів_ чин_ а як ся ви_ да_ ва_ ла

// як ся ви_ да_ ва_ ла

2. 7-складник «трансформований»

с. Літовище

$\text{♩} = 188$ Cantabile

б. Як я тяж_ ко при_ ся_ га_ ла

Як я тяж_ ко при_ ся_ га_ ла

Аж ся зем_ ля здри_ га_ ла

3. 7-складник «варіаційний»

с. Паликорови

$\text{♩} = 112$ Espressivo

Хи_ ля_ ють_ ся во_ ро_ та

Хи_ ля_ ють_ ся во_ ро_ та

Кла_ ня_ єть_ ся си_ ро_ та

4. [Наспів ритмомелодичної моделі 5+3], тирадний різновид

с. Голубиця

♩=104 Cantabile

Пше_нич_не_є_зе_ре_нен_це_в_сті_ну_б'є

На_ша_мо_ло_да_Га_ну_ся_за_стіл_йде

У_сто_ро_ну_бо_я_ри_бо_я_і_ду

Бла_гос_ло_ви_Гос_по_ди_я_ся...

5. [Наспів ритмомелодичної моделі 5+3], строфічний різновид

с. Голубиця

♩=100 Cantabile

1.Ой_пер_ший_раз_Га_ну_сь_ко_пер_ший_раз

По_кло_ни_ся_ма_ті_нонь_ці_зі_сто_[раз]

2.Не_рік_те_бе_ма_ті_нонь_ка_го_ду_ва_ла

Нім_ся_тво_го_по_кло_нонь_ку_до_че_ка...

6. 17-складник (5+5+7)

с. Яснище

♩≈156 Cantabile

По_під_во_ро_тар_тра_ва_му_ра_ва_ой_зим_на_ро_са_бу_ла

По_під_во_ро_тар_тра_ва_му_ра_ва_ой_зим_на_ро_са_бу_ла